Nr 19

Justitieutskottets betänkande i anledning av motion om utredning angående domarutbildningen.

Motionen

I motionen nr 1972:909 av fru Jonäng (c) och herr Fiskesjö (c) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en utredning om domarutbildningen.

Till stöd för yrkandet anför motionärerna följande.

En domare prövar och dömer rättstvister och brottmål på offentligt uppdrag å statens vägnar. Domaryrket är således ett synnerligen ansvarsfullt yrke. Så har också särskilda domarregler funnits sedan de gamla landskapslagarna på 1200-talet, som rättesnöre för domarna. Nu gällande domarregler grundar sig på äldre domarregler och på äldre svensk rätt och romersk rätt.

Det är angeläget att domarutbildningen anpassas elastiskt till den fortgående utvecklingen i samhället.

Domarutbildningen, sådan den fungerar i dag, är gedigen när det gäller kunskapsinhämtande men mycket "sluten" och inrymmer alltför litet av praktisk tjänstgöring. Den är sålunda i sin nuvarande utformning icke till fyllest.

Såsom kunskapsprov för behörighet att utöva domartjänst gäller juris kandidatexamen. Studietiden för jur. kand.-examen är nio terminer enligt kungörelsen 23.5.1969 om utbildning vid juridisk fakultet. I praktiken är den ofta längre. För tillträde till domarbanan är fullgjord tingsmeritering ett formellt kompetenskrav. Tingstjänstgöringen omfattar två och ett halvt år och fullgörs vid tingsrätt. Ett halvt år av tjänstgöringen kan utbytas mot tjänstgöring hos advokat, länspolischef, polismyndighet, länsstyrelse, kronofogde- eller åklagarmyndighet. Ett knappt års provtjänstgöring som fiskalsaspirant fullgörs vid någon av hovrätterna. Som fiskal får juristen tjänstgöra längre eller kortare tid vid hovrätten – huvudsakligen som föredragande – eller vid de underrätter som lyder under hovrätten. Efter 5–8 år förordnas fiskalen till hovrättsassessor och får tjänstgöra som dömande ledamot av en hovrättsavdelning. Efter ungefär ytterligare lika lång tid befordras hovrättsassessorn till en ordinarie domarbefattning som rådman eller hovrättsråd.

Det är nödvändigt att exempelvis under fiskalstjänsten få till stånd en praktisk tjänstgöring inom olika sektorer av fångvården, vid barnavårdsnämnd och liknande institutioner. Avsaknaden av dylik praktisk tjänstgöring har påtalats av domare och politiker såsom besvärande. Någon domare har också på eget initiativ skaffat sig dessa praktiska kunskaper.

Det är angeläget att få bort den ensidiga rutin och slutenhet som karakteriserar domarkarriären och ge yrket en större öppenhet och inlevelse i vardagens problematik sådan den möter t. ex. på en fångvårdsanstalt.

Omtryckning: S. 3. Närvarande: och Lövenborg (vpk)*. tillkommer

Pågående utredning

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande i april 1972 har justitieministern tillkallat sakkunniga för att utreda frågorna om domarutbildningen och domarkarriären avseende de allmänna domstolarna och förvaltningsdomstolarna samt om hovrätternas organisation och lekmannamedverkan i hovrätt och kammarrätt.

I direktiven uttalas, såvitt nu är av särskilt intresse, bl. a. att den nuvarande domarkarriären karakteriseras av att de ordinarie domarna utses bland dem som redan förut tjänstgjort inom respektive domarkarriär på icke ordinarie tjänster. Denna slutna domarkarriär anges ha obestridliga förtjänster men också svagheter, bl. a. däri att det stora flertalet domare under hela sin yrkesverksamma tid har tjänstgjort inom domstolsväsendet. Risk föreligger enligt direktiven att den nuvarande ordningen leder till att domarkåren isoleras från samhällsverksamheten i övrigt och de värderingar och uppfattningar som gäller inom skilda delar av samhället. En ordning som innebär att den som utses till domare normalt har varit sysselsatt även på andra områden inom rättsväsendet skulle otvivelaktigt tillföra domstolarna värdefulla erfarenheter.

Önskemålet att tillföra domarkåren erfarenheter från andra samhällsområden kräver enligt direktiven att domarkarriärens utformning omprövas. I anslutning till detta konstaterande uttalas att en helt öppen domarkarriär, där de ordinarie domartjänsterna rekryteras fritt från olika yrkesgrupper med anknytning till rättsväsendet, sannolikt skulle vara fördelaktig men att starka skäl talar för att inte direkt gå över till en sådan ordning.

Direktiven upptar också en skiss till en förändrad domarutbildning, där tingsutbildning utgör ett första skede, och tjänstgöring under viss tid i hovrätt eller kammarrätt kommer som ett andra led. Erfarenheterna från annan samhällsverksamhet anges normalt böra förvärvas i anslutning till att domarutbildningen avslutas.

Vid sidan härav kan nämnas att en översyn av juristutbildningen f. n. pågår inom ramen för 1968 års utbildningsutredning (U 1969:47) samt att förslag till kortsiktiga åtgärder beträffande domarrekrytering och domarutbildning för de allmänna förvaltningsdomstolarna framlagts av utredningen om regeringsrättens kansliorganisation m. m. (Ds Ju 1972:10).

Utskottet

I motionen hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär utredning rörande domarutbildningen. Syftet med förslaget anges vara att i domarutbildningen inrymma praktisk tjänstgöring inom olika samhällsområden och få bort den slutenhet som f. n. karakteriserar domarkarriären.

Sakkunniga har i april 1972 tillkallats för att utreda bl. a. frågorna om domarutbildningen och domarkarriären avseende de allmänna domstolar-

na och förvaltningsdomstolarna. I direktiven uttalas att det föreligger risk att den nuvarande ordningen med en sluten domarkarriär leder till att domarkåren isoleras från samhällsverksamheten i övrigt och från de värderingar och uppfattningar som gäller inom skilda delar av samhället. En ordning som innebär att den som utses till domare normalt har varit sysselsatt även på andra områden inom rättsväsendet skulle enligt direktiven otvivelaktigt tillföra domstolarna värdefulla erfarenheter.

Motionärernas önskemål om utredning är således numera tillgodosett. Med hänsyn härtill påkallar motionen inte någon åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1972: 909.

Stockholm den 31 oktober 1972

På justitieutskottets vägnar

ASTRID KRISTENSSON

Närvarande: fru Kristensson (m), fröken Mattson (s), herrar Ernulf (fp), Johansson i Växjö (c), Jönsson i Malmö (s), Westberg i Ljusdal (fp), Nygren (s), Polstam (c), fru Hjelm-Wallén (s), herr Schött (m), fru Bergander (s), herr Norrby i Gunnarskog (c)*, fru Gradin (s)*, herrar Alf Pettersson i Malmö (s) och Lövenborg (vpk)*.

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

GOTAB 72 3051 S Stockholm 1972